

راهکارهای مؤثر در بینالمللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی: دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

حامد زمانی منش^{*}، اباصلت خراسانی، علیرضا یوزباشی

چکیده

مقدمه: بینالمللی شدن برنامه‌های درسی با هدف کسب وجهه بینالمللی برای برنامه‌های درسی دانشگاهی شکل گرفته و امروزه به دغدغه‌ای مهم برای دانشگاه‌های برتر جهان تبدیل شده است. هدف اصلی این پژوهش، تعیین راهکارهای مؤثر در بینالمللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی است.

روش‌ها: این پژوهش توصیفی-پیمایشی در سال تحصیلی ۱۳۹۰-۹۱ انجام شده است. جامعه آماری شامل ۴۲۳ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی است که ۱۱۸ نفر به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شد. ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته روا و پایا مبتنی بر طیف پنج درجه‌ای لیکرت بوده که در هفت حیطه طراحی شده است. داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (تی تک نمونه‌ای، تی نمونه‌های مستقل، تحلیل واریانس یک راهه و آزمون تعقیبی شفه) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: نمره به دست آمده برای همه راهکارهای پیشنهادی جهت بینالمللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی در سطح ($p < 0.05$) بیش از میانگین نظری پرسشنامه ($m = 3$) بود. بیشترین میانگین به راهکار محتوایی/آموزشی ($86 \pm 3/86$) و کمترین میانگین به راهکار ساختاری/دانشگاهی ($65.8 \pm 3/65.8$) اختصاص داشت. متغیرهای تعدیل‌کننده جنسیت و مرتبه دانشگاهی، در نمره راهکارها تفاوت معناداری در سطح ($P < 0.05$) ایجاد نمی‌کردند.

نتیجه‌گیری: به نظر می‌رسد که راهکارهای پیشنهاد شده در حیطه‌های محتوایی/آموزشی، انگیزشی/انسانی، ساختاری/دانشگاهی، اطلاع‌رسانی/ارتباطی، فرهنگی/اجتماعی، سیاسی/دیپلماتیک و تجهیزاتی/تکنولوژیک برای بینالمللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی قابل قبول است.

واژه‌های کلیدی: بینالمللی شدن، برنامه‌های درسی، جهانی شدن، سیاست آموزشی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / تیر ۱۳۹۲؛ ۱۳ (۴): ۲۹۱-۳۰۵

مقدمه

آموزش در بُعد بینالمللی پدیده نسبتاً جدیدی است که

متاثر از دو عامل جهانی شدن (Globalization) و بینالمللی شدن آموزش عالی (Internationalization of Higher Education) است. این پدیده‌ها موجب تغییر جدی در سناریوهای آموزشی خصوصاً در بخش آموزش عالی شده است(۱). رابرتسون جهانی شدن را «به هم فشردگی جهانی» و «تشدید آگاهی از جهان به مثابه کُل» می‌داند(۲). چنگ جهانی شدن را انتقال، انتباط و توسعه ارزش‌ها، دانش، فناوری و هنجرهای رفتاری

* نویسنده مسؤول: حامد زمانی منش، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، hzm64@yahoo.com

- دکتر اباصلت خراسانی (استادیار)، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. drkhorasanitr@gmail.com؛ علیرضا یوزباشی، دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. ayouzbashi@ut.ac.ir؛ تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۹/۸، تاریخ اصلاحیه: ۹۱/۱۱/۲۸، تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۲/۲۷

مشکلات در سطح ملی و بین المللی مانند جنگ، ایدز، فقر و صلح جهانی مشارکت فعال داشته باشند(۱۰). در واقع جهانی شدن و بین المللی شدن آموزش عالی در فضایی به وجود آمده که جامعه به سرعت دستخوش تغییرات شده است. لذا در چنین فضایی، فرهنگ حاکم بر زندگی به طور مستمر تغییر می یابد و به دلیل تأثیر این پدیده ها، برنامه های درسی گرایش به سمت آماده سازی برای فعالیت و ارائه خدمات در سطح جهانی و آموزش مدام‌العمر دارند(۱۱).

برنامه درسی (Curriculum) جوهره هر نوع فعالیت آموزشی است و کارآمدی و اثربخشی هر نظام آموزشی را تحت تأثیر قرار می دهد، این مهم در آموزش عالی اهمیتی مضاعف دارد؛ زیرا برنامه درسی در آموزش عالی ابزار علمی و اجتماعی نیرومندی است که ضمن ترسیم چگونگی و حدود انتقال دانش و مهارت ها، تجربه وسیع علمی برای دانشجویان محسوب می شود(۱۲). به طور کلی برنامه درسی آموزش عالی را می توان کلیه فرصت های یادگیری رسمی و غیر رسمی تعریف نمود که تحت نظارت و مسؤولیت دانشکده یا گروه آموزشی در قالب دوره های رسمی به منظور توسعه دانش، مهارت ها و نگرش های دانشجویان طراحی و اجرا می شود(۱۳).

بین المللی شدن برنامه های درسی، پدیده ای جدید در عرصه برنامه درسی آموزش عالی است که تحت تأثیر جهانی شدن و بین المللی شدن آموزش عالی پیدiar شده، و به معنای تلاش برای دادن وجهه ای بین المللی به برنامه های درسی سازمان ها و نهادهای آموزشی است(۱۴). بین المللی شدن برنامه های درسی به عنوان ستون فقرات بین المللی شدن آموزش عالی بیان شده است(۱۵ تا ۱۸)، بین المللی شدن برنامه های درسی، فرایند توسعه برنامه های درسی و تغییری است که هدف آن تلفیق جنبه بین المللی به درون جنبه های رسمی و عملیاتی برنامه های درسی است(۱۹).

بوئند بین المللی شدن برنامه های درسی را «تغییر بنیادین آنچه که تدریس می شود و آنچه که باید تدریس شود»

بین کشورها و جوامع مختلف دنیا می داند(۳). نایت جهانی شدن در آموزش عالی را فرایندی می داند که به موجب آن یک دانشکده یا دانشگاه بعد بین المللی را در آموزش، پژوهش و کارکردهای خدماتی خود تلفیق کند(۴). فرایند جهانی شدن اثرات گسترده و عمیقی بر ساختار، روش ها، برنامه ها و عملکرد دانشگاه های جهان بر جای گذاشته است. از مهم ترین این اثرات می توان به گسترش بازار آموزش عالی بین المللی، پذیرش دانشگاه به عنوان یک صنعت بین المللی، و اعتبار بخشی بین المللی را نام برد(۵). در واقع جهانی شدن به عاملی برای ظهور و گسترش پدیده بین المللی شدن آموزش عالی بدل شده و بین المللی شدن آموزش عالی در زمرة رفتارهایی است که شدیداً تحت تأثیر فرایند جهانی شدن است(۶).

بین المللی شدن آموزش عالی اصطلاحی است که بیشتر درباره ابعاد بین المللی آموزش عالی و آموزش بعد از دوره متوسطه به کار رفته و به مجموعه فعالیت های مرتبط با گسترش همکاری ها و ارتباطات علمی بین المللی گفته می شود که هدف آن فراهم ساختن محیط آموزشی و پژوهشی در دانشگاه ها است، که به نحو واقعی در ارتباط با چشم اندازها و پیشرفت های جهانی باشد(۷). بُستروم بین المللی شدن آموزش عالی را فرایند تلفیق ابعاد بین المللی، بین فرهنگی و جهانی به درون اهداف، عملکردها و اجرای آموزش عالی به شکلی که احترام به تفاوت های فرهنگی و سنت های گوناگون را ارتقا بخشد، می داند(۸). نایت بین المللی شدن آموزش عالی را فرایند تلفیق ابعاد بین المللی، بین فرهنگی و جهانی در اهداف، کارکردها و نحوی ارائه آموزش عالی بیان کرده است(۴). به هر حال بین المللی شدن آموزش عالی ویژگی هایی همچون سعه صدر، گرایش های بین المللی، مهارت در به کارگیری زبان دوم، انعطاف پذیری در اندیشه و احترام به دیگران را در فرآگیران پرورش می دهد(۹)، و در کسب هویت فردی، ملی و جهانی به فرآگیران کمک می کند تا بتوانند در حل معضلات و

بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی نیازمند تعهد به فرایند، حساسیت‌های بین‌فرهنگی، حمایت‌های مالی، تمایل و رغبت، علاقه، ارتباطات آزاد و همکاری‌های بین رشته‌ای است(۲۴). در تحقیقات زیادی اذعان شده که اعضای هیأت‌علمی نقش کلیدی در اصلاح فرایند بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی ایفا می‌کنند(۱۵ و ۲۰ و ۲۸). به عنوان مثال بُوند و همکاران در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند که ۸۰ درصد اعضای هیأت‌علمی مؤسسات آموزش عالی کانادا مسؤولیت اصلی بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی را بر عهده داشته‌اند(۲۸). با این حال اعضای هیأت‌علمی به تنها نمی‌توانند در زمینه بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی عمل کنند و موفق باشند(۲۹)؛ بلکه در این زمینه مدیران رده بالاتر همچون رؤسای دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها، نمایندگان مجلس و وزرا باید از طریق راهنمایی، رهبری، حمایت‌های مالی و توصیه‌های حرفه‌ای حضوری پر رنگی داشته باشند(۱۵ و ۱۷ و ۲۴).

برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی در سطح آموزش عالی توجه به نکات زیر ضروری شمرده شده است:

- تلاش در جهت توسعه برنامه‌های درسی به نحوی که ضرورت‌های محلی، ملی و بین‌المللی را تأمین کند.
- توجه به اهمیت فزاینده ارتباطات، بیان و گفتمان به یک- یا چند زبان زنده دنیا.

- قرار دادن دانشجویان وطنی در کنار دانشجویان بین‌المللی و تشویق دانشجویان به زندگی مشترک(۳۰).

باید توجه داشت که بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی عامل مهمی در گسترش همکاری‌های بین‌المللی و صادرات آموزشی است. به عنوان مثال، نیوزلند در سال ۲۰۰۳ از صادرات آموزشی بیش از دو میلیارد دلار درآمد کسب کرده است. در سال ۲۰۱۰ بخش آموزش ایالات متحده امریکا نزدیک به ۲۰ میلیارد دلار صادرات آموزشی داشته است. بخش آموزش دانشگاه‌های انگلستان پیش‌بینی کرده که در سال ۲۰۲۰ بیش از ۱۶ میلیارد پوند از صادرات آموزشی درآمد کسب کند. در

می‌داند(۲۰). در واقع برنامه‌های درسی بین‌المللی شده به طور واضح برای توسعه صلاحیت‌های بین‌فرهنگی و گسترش چشم‌اندازهای بین‌المللی طراحی شده است(۲۱). بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی یک انتخاب نیست بلکه یک تغییر استراتژیک است که مؤسسات آموزشی باید برای آماده‌سازی دانشجویان در نظر بگیرند؛ به این صورت که در آینده استخدام و موفقیت فارغ‌التحصیلان به توانایی آنها برای تفکر و عمل در سطح جهانی بستگی دارد. از آنجایی که موفقیت در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی، نیازمند کار مشترک و رویکردهای بین‌رشته‌ای است، یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی ایجاد هماهنگی بین اعضای هیأت‌علمی دانشکده‌ها در رشته‌های مختلف برای همکاری و مشارکت است(۲۲). تصمیم برای چگونگی بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی مؤسسات آموزش عالی و توسعه این فرایند باید مبتنی بر تاریخچه دانشگاه، زمینه، اهداف، مأموریت، ارزش‌ها و منابع آن باشد(۲۳). در واقع بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی فرایندی در حال پیشرفت، جامع، یکپارچه و دارای رویکردی بین‌رشته‌ای است(۲۴ و ۲۵).

تحقیقات نشان داده که بعضی از رشته‌ها مانند مردم‌شناسی، هنرهای زیبا، علوم پزشکی و علوم سیاسی به صورت ذاتی جنبه‌هایی از بین‌المللی شدن را در خود دارند و ممکن است نیاز بیشتری برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی آنها احساس نشود(۲۶)؛ با این حال برای این که این رشته‌ها بتوانند به گسترش مرزهای خود بپردازنند و از علم روز عقب نمانند لازم است برنامه‌های درسی خود را دارای وجهه‌ای بین‌المللی نمایند. به عنوان مثال ویلیامز بیان می‌کند که یک برنامه درسی بین‌المللی شده در رشته‌هایی که به صورت ذاتی جنبه‌هایی از بین‌المللی شدن را در خود دارند باید بتواند راهکاری ایده‌آل برای پشتیبانی بهتر از نیازهای گوناگون یادگیری دانشجویان فراهم نماید(۲۷). به‌طور کلی موفقیت در

بهشتی در مورد مؤثر بودن این راهکارهای هفتگانه در زمینه بین المللی شدن برنامه های درسی حوزه پژوهشی است.

روش ها

پژوهش حاضر توصیفی پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی ($N=423$) بود که با استفاده از فرمول لهوی و لمی شو ۱۱۸ نفر به عنوان نمونه پژوهش با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم انتخاب شد. ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته مبتنی بر طیف پنج درجه‌ای لیکرت (۱ = خیلی کم، ۲ = کم، ۳ = متوسط، ۴ = زیاد و ۵ = خیلی زیاد) بوده است. بخش اول پرسشنامه شامل مشخصات جمعیت شناختی (جنسیت و مرتبه دانشگاهی) و بخش دوم شامل ۴۲ گویه در هفت راهکار به شرح ذیر بود:

۱. راهکار محتوایی/آموزشی (گویه‌های ۱ تا ۸)
۲. راهکار انگیزشی/انسانی (گویه‌های ۹ تا ۱۲)
۳. راهکار ساختاری/دانشگاهی (گویه‌های ۱۳ تا ۱۹)
۴. راهکار اطلاع‌رسانی/ارتباطی (گویه‌های ۲۰ تا ۲۷)
۵. راهکار فرهنگی/اجتماعی (گویه‌های ۲۸ تا ۳۳)
۶. راهکار سیاسی/دیپلماتیک (گویه‌های ۳۴ تا ۳۸)
۷. راهکار تجهیزاتی/تکنولوژیک (گویه‌های ۳۹ تا ۴۲)

روایی محتوایی پرسشنامه با استفاده از نظرات پنج متخصص دانشگاهی تعیین شد که میانگین نمره ایشان در خصوص روایی محتوا (۴/۴۷) بیانگر روایی فرم در سطح بسیار زیاد می‌باشد. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرانباخ برای راهکارهای محتوایی/آموزشی (۰/۰۸۹)، انگیزشی/انسانی (۰/۰۸۲)، ساختاری/دانشگاهی (۰/۰۸۶۲)، اطلاع‌رسانی/ارتباطی (۰/۰۸۵)، سیاسی/دیپلماتیک (۰/۰۸۱) و تجهیزاتی/تکنولوژیک (۰/۰۸) به دست آمد.

به منظور رعایت موازین اخلاقی، پرسشنامه‌ها بدون نام جمع‌آوری شدند و اعضای هیأت علمی از شرکت در پژوهش و اهداف آن آگاهی پیدا کردند. همچنین تکمیل پرسشنامه‌ها اختیاری بود.

کشور استرالیا بر پایه پیش‌بینی‌های صورت گرفته صادرات آموزشی به ۳۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۵ خواهد رسید(۳۱).

با این حال در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور، اهداف و برنامه‌های آموزش عالی، سیاست‌های کلی و سایر اسناد بالادستی، لزوم حضور ایران به عنوان کشوری در حال توسعه در جامعه جهانی را نشان می‌دهد و بر مواردی چون افزایش سهم کشور در تولیدات علمی جهان، ارتقای جایگاه جهانی ایران، گسترش همکاری‌های دو جانبه، منطقه‌ای و بین المللی، ایجاد ساز و کارهای مناسب برای رفع موانع توسعه صادرات غیر نفتی و تلاش برای دستیابی به اقتصاد متنوع و متکی بر منابع دانش، آگاهی، سرمایه انسانی و فناوری نوین تأکید شده است(۳۲). با این شرایط، دانشگاه‌های علوم پزشکی برای حرکت در راستای چشم‌انداز ۲۰ ساله بهتر است به سمت بین المللی شدن دانشگاه‌ها و به خصوص بین المللی شدن برنامه‌های درسی حرکت کند تا بتوانند ضمن دادن وجهه‌ای بین المللی به برنامه‌های درسی دانشگاهی خود، دانشجویانی با تفکرات جهانی که صلاحیت‌های کافی برای گرفتن مشاغل در سطح منطقه‌ای و بین المللی، همچنین قابلیت سازگاری با فرهنگ‌های مختلف را داشته باشند، تربیت کند.

بررسی متون نظری و پژوهشی مرتبط با بین المللی شدن برنامه‌های درسی نشان‌دهنده آن است که نویسنده‌گان بر اساس شرایط مختلف (سازمان، محیط، زمان و موارد دیگر) راهکارهای متعددی را برای بین المللی شدن و به ویژه بین المللی شدن برنامه‌های درسی نهادهای آموزشی بیان کرده‌اند. با تحلیل این متون، راهکارهای هفتگانه محتوایی/آموزشی، انگیزشی/انسانی، ساختاری/دانشگاهی، اطلاع‌رسانی/ارتباطی، فرهنگی/اجتماعی، سیاسی/دیپلماتیک و تجهیزاتی/تکنولوژیکی (۰/۰۶۱ تا ۰/۰۱۳، ۰/۰۴۰ تا ۰/۰۳۱ و ۰/۰۳۰ تا ۰/۰۳۳) در این پژوهش استخراج گردید. هدف این پژوهش، تعیین دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید

استادیار ۷۴ نفر (۶۴/۳ درصد)، دانشیار ۱۶ نفر (۱۲/۹ درصد) و استاد ۶ نفر (۵/۲ درصد) بود.

در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق، یعنی "از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی راهکارهای محتوایی/آموزشی، انگیزشی/انسانی، ساختاری/دانشگاهی، اطلاع‌رسانی/ارتباطی، فرهنگی/اجتماعی، سیاسی/دیپلماتیک و تجهیزاتی/تکنولوژیک چقدر در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی تأثیر دارند؟" بر اساس تحلیل انجام گرفته، مقدار ۰ تک نمونه‌ای همه راهکارهای ارائه شده در سطح ($p < 0.05$) معنادار است؛ بنابراین میانگین راهکارها در

داده‌ها به وسیله نرم‌افزار SPSS-20 در دو سطح آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (تک نمونه‌ای، تک نمونه‌های مستقل، تحلیل واریانس یک راهه و آزمون تعقیبی شفه) تحلیل شد.

نتایج

تعداد ۱۱۵ پرسشنامه‌ها تکمیل و برگشت داده شد (نرخ بازگشت ۹۷ درصد). ۷۳ نفر (۶۳/۵ درصد) از پاسخ‌دهندگان مرد و ۴۲ نفر (۳۶/۵ درصد) زن بودند. در زمینه مرتبه دانشگاهی تعداد مربی ۱۹ نفر (۱۶/۵ درصد)،

جدول ۱. میانگین نمره اثربخشی راهکارهای بین‌المللی شدن برنامه درسی از دیدگاه هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

میانگین و انحراف معیار	گویه‌ها	متن
$2/58 \pm 0/885$	از کتاب‌ها و منابع علمی مرجع و معتبر در حوزه پزشکی استفاده شود.	
$2/89 \pm 0/873$	از تعصبات ملی و عقیدتی در تهیه و ارائه محتوا کتاب‌های درسی حوزه پزشکی پرهیز شود.	
$3/97 \pm 0/979$	به ارائه محتوا در قالب‌های الکترونیکی و مجازی در کنار آموزش مرسوم حضوری پرداخته شود.	
$3/92 \pm 0/907$	در تدریس منعطف بوده و از روش‌های گوناگون یاددهی-یادگیری استفاده شود.	
$4/01 \pm 0/910$	محتوا دروس حوزه پزشکی با تحولات جهانی علم به روز شود.	
$4/06 \pm 0/872$	بر یادگیری و تدریس به زبان‌های علمی مطرح (مانند زبان انگلیسی) تأکید شود.	
$3/82 \pm 0/988$	از استادی خارجی برای آموزش‌های کوتاه مدت به دانشجویان در دانشگاه‌های علوم پزشکی دعوت به عمل آید.	
$3/68 \pm 1/14$	بر اساس تقویم بین‌المللی (شروع کلاس‌های درس در ماه سپتامبر) فعالیت‌های دانشگاهی هماهنگ شود.	
جمع کل راهکار محتوایی/آموزشی		۰/۹۱۰
$2/86 \pm 0/590$	به اعضای هیأت علمی فرصت‌های مطالعاتی برای شناخت دانشگاه‌های معتبر جهان داده شود.	
$4/13 \pm 0/857$	برای اعضای هیأت علمی پژوهشگر فرصت‌های همکاری یا کارآموزی در پروژه‌های بین‌المللی فراهم شود.	
$3/80 \pm 1/02$	از کارگزاران بین‌المللی شدن حوزه پزشکی حمایت و پشتیبانی شود.	
$2/82 \pm 0/951$	اعضای هیأت علمی که پیشنهادهایی برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی دارند مورد تشویق قرار گیرند.	
جمع کل راهکار انگیزشی/انسانی		۰/۸۷۷
$2/71 \pm 0/904$	مدیران دانشگاهی از ایده‌های جدید بین‌المللی در حوزه پزشکی استقبال کنند.	
$3/52 \pm 1/05$	کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان بین‌المللی مستعد اعطای شود.	
$2/32 \pm 1/01$	بودجه‌ای ویژه در راستای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها اختصاص داده شود.	
$2/82 \pm 1/12$	سیاست بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی در چشم‌انداز و رسالت دانشگاه گنجانده شود.	
$2/30 \pm 1/09$	ساختار سازمانی مناسب برای ارتباطات و همکاری‌های بین‌المللی فراهم شود.	
$2/43 \pm 1/05$	کارکنان و مدیران اجرایی لایق برای اجرای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها به خدمت گرفته شوند.	
$2/41 \pm 1/06$	مدیران دانشگاهی برای همکاری‌های علمی مشترک با دیگر دانشگاه‌ها برنامه‌ریزی مناسب انجام دهند.	
جمع کل راهکار ساختاری/دانشگاهی		۰/۸۷۷
$2/34 \pm 0/658$	دانشگاه‌های علوم پزشکی در زمینه‌های ارتباطی (برای مثال وب سایت‌ها) نگرش بین‌المللی داشته باشند.	
$4/21 \pm 0/982$		

۰۱۰
۰۰۰
۰۰۰

۰۰۰
۰۰۰
۰۰۰

۰۰۰
۰۰۰
۰۰۰

۰۰۰

میانگین و انحراف معیار	گویه ها
۴/۰۰±۰/۹۱۵	در مجلات بین المللی درباره کیفیت دانشگاه های علوم پژوهشی کشور تبلیغ شود.
۲/۶۶±۰/۹۴۴	دانشگاه های علوم پژوهشی ارتباط مستمری با انجمن های علمی حوزه پژوهشی برقرار نمایند.
۳/۶۹±۰/۹۴۷	اعضای هیأت علمی دانشگاه های علوم پژوهشی در مجتمع بین المللی عضویت فعال داشته باشند.
۳/۴۷±۱/۰۸	به افزایش نشریات و مجلات علمی معتبر برای انتشار یافته های علمی دانشگاهی پرداخته شود.
۳/۵۷±۱/۱۵	ادبیات تحقیقی در مورد بین المللی کردن برنامه های درسی حوزه پژوهشی انتشار یابد.
۲/۹۶±۰/۷۸۱	فرصت های تبادل اساتید و دانشجویان فراهم شود.
۲/۴۶±۰/۹۵۷	مراکز علمی معتبر و وابسته به دانشگاه های علوم پژوهشی در دیگر کشورها تاسیس شود.
۳/۷۴±۰/۵۷۱	جمع کل راهکار اطلاع رسانی / ارتباطی
۳/۷۳±۱/۰۳	سیاست بین المللی شدن برنامه های درسی حوزه پژوهشی با ارزش های فرهنگی و اجتماعی کشور انطباق یابد.
۲/۶۷±۰/۹۷۹	به دانشجویان بین المللی برای سازگاری با فرهنگ کشور کمک های مشاوره ای داده شود.
۲/۲۷±۰/۹۵۱	گروه های آموزشی در ایجاد بستر های فرهنگی مناسب برای بین المللی شدن برنامه های درسی تلاش کنند.
۳/۴۲±۱/۱۱	سیاست چند فرهنگ گرایی در دانشگاه های علوم پژوهشی گسترش یابد.
۳/۴۶±۱/۱۴	فضای فرهنگی و اجتماعی جذاب و برانگیزende برای دانشجویان بین المللی فراهم شود.
۳/۶۴±۰/۸۲۵	نسبت به حضور اساتید و دانشجویان بین المللی دیدگاه خوش بینانه داشت.
۲/۵۴±۰/۶۴۷	جمع کل راهکار فرهنگی / اجتماعی
۲/۷۵±۰/۹۲۲	ساز و کارهای سیاسی برای انجام فرصت مطالعاتی اعضای هیأت علمی در دانشگاه های معتبر خارجی فراهم شود.
۳/۶۲±۱/۰۵	توافق نامه های تحقیقی بین المللی با کشورهای مطرح در زمینه پژوهشی منعقد شود.
۳/۸۶±۰/۸۹۸	دانشگاه های علوم پژوهشی در زمینه بین المللی شدن مستقل عمل کنند.
۴/۰۸±۰/۹۲۱	مشکلات صدور ویزا و روایید برای اعضای هیأت علمی و دانشجویان بین المللی برطرف شود.
۳/۶۵±۱/۰۱	توانمندی های علمی دانشگاه های علوم پژوهشی به سایر کشورها معرفی شود.
۲/۷۹±۰/۶۴۹	جمع کل راهکار سیاسی / دیپلماتیک
۳/۴۵±۱/۰۸	دانشگاه های علوم پژوهشی به وسائل آزمایشگاهی به روز تجهیز شوند.
۳/۴۸±۱/۰۲	امکانات سخت افزاری و نرم افزاری مناسب در عرصه اینترنت و فناوری اطلاعات افزایش یابد.
۳/۷۰±۱/۱۲	به استفاده از شبکه های الکترونیکی نظیر گروه های چت با دانشجویان و اساتید سایر کشورها توجه کافی شود.
۳/۸۵±۱/۱۵	امکان دسترسی گسترده به بانک های اطلاعاتی تخصصی در حوزه پژوهشی فراهم شود.
۲/۶۲±۰/۸۱۷	جمع کل راهکار تجهیزاتی / تکنولوژیک

تحلیل انجام شده برای ارتباط متغیر جنسیت و نظرات اعضای هیأت علمی در خصوص بین المللی شدن برنامه های درسی حوزه پژوهشی نشان داد که تفاوتی بین نظرات اعضای هیأت علمی زن و مرد در اغلب حیطه ها وجود ندارد. تنها در دو حیطه راهکارهای انگیزشی / انسانی و ساختاری / دانشگاهی، اعضای هیأت علمی زن در مقایسه با مردان راهکارهای پیشنهادی را در بین المللی شدن برنامه های درسی تأثیرگذارتر دانسته اند (جدول ۲).

وضعیت بالایی نسبت به میانگین فرضی جامعه ($m=3$) قرار دارد که نشان می دهد از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پژوهشی شهید بهشتی راهکارهای ارائه شده، در بین المللی شدن برنامه های درسی حوزه پژوهشی به میزان زیادی تأثیر دارند. همچنین از دیدگاه اعضای هیأت علمی، راهکار محتوایی / آموزشی ($۳/۸۶ \pm ۰/۵۹۰$) بیشترین و راهکار ساختاری / دانشگاهی ($۰/۶۵۸ \pm ۳/۳۴$) کمترین میانگین را داشته است (جدول ۱).

جدول ۲. مقایسه نمره دیدگاه اعضای هیأت علمی در مورد مؤثر بودن راهکارها در حیطه‌های هفتگانه در دو جنس

شاخص‌ها	راهکارها	اعضای هیأت علمی مرد		اعضای هیأت علمی زن		Sig	T
		میانگین و انحراف معیار					
محتوایی/آموزشی		۲/۷۹±۰/۶۰۴	۳/۹۷±۰/۵۵۸	-۱/۶۱	-۰/۱۰۹		
انگیزشی/انسانی		۲/۶۱±۰/۷۲۷	۳/۹۶±۰/۶۲۱	-۲/۵۵	-۰/۰۱۲		
ساختاری/دانشگاهی		۲/۲۱±۰/۶۰۳	۳/۵۴±۰/۷۸۶	-۲/۶۵	-۰/۰۰۹		
اطلاع‌رسانی/ارتباطی		۲/۷۱±۰/۵۲۹	۳/۷۶±۰/۶۴۲	۰/۴۰۶	۰/۶۸۵		
فرهنگی/اجتماعی		۲/۴۸±۰/۶۴۳	۳/۶۱±۰/۶۴۸	-۱/۰۳	-۰/۳۰۲		
سیاسی/دیپلماتیک		۲/۷۰±۰/۶۳۵	۳/۹۳±۰/۶۵۷	-۱/۸۵	-۰/۰۶۶		
تجهیزاتی/تکنولوژیک		۲/۶۱±۰/۷۹۱	۳/۵۹±۰/۸۶۶	۰/۰۴۰	۰/۹۶۸		

محتوایی/آموزشی، انگیزشی/انسانی و اطلاع‌رسانی/ارتباطی در بین مراتب دانشگاهی مختلف، در سطح ($p < 0.05$) معنادار بودند. جهت تعیین تفاوت معناداری از آزمون تعقیبی شفه (به دلیل این که حجم گروه‌ها یکسان نبودند) استفاده شد که نتایج نشان داد که استادیارها راهکارهای محتوایی/آموزشی را نسبت به مربی‌ها و راهکارهای انگیزشی/انسانی را نسبت به استادها در سطح بالاتری ارزیابی کردند (جدول ۳ و ۴).

نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه برای متغیر مرتبه دانشگاهی و نظرات اعضای هیأت علمی در خصوص بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پژوهشی در جدول شماره ۳ ارائه شده است. بر اساس این آزمون، میانگین نمره راهکارهای ساختاری/دانشگاهی، فرهنگی/اجتماعی، سیاسی/دیپلماتیک و تجهیزاتی/تکنولوژیک را به ترتیب برابر بر حسب مرتبه دانشگاهی پاسخ‌دهندگان در سطح ($p < 0.05$) تفاوت معناداری نداشت. اما تفاوت میانگین نمره راهکارهای

جدول ۳. آزمون تحلیل واریانس یک راهه به تفکیک متغیر مرتبه دانشگاهی از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

شاخص‌ها	راهکارها	میانگین و انحراف معیار نمرات						Sig	ANOVA
		F	استاد	دانشیار	استادیار	مربی	مربی		
محتوایی/آموزشی		۳/۵۹±۰/۵۴	۴/۰۲±۰/۵۸	۳/۷۱±۰/۵۳	۳/۶۸±۰/۶۹	-۰/۰۱۴			
انگیزشی/انسانی		۲/۵۳±۰/۷۷	۳/۹۳±۰/۶۴	۳/۶۲±۰/۵۷	۳/۰۴±۰/۱۰۵	-۰/۰۰۵			
ساختاری/دانشگاهی		۲/۱۸±۰/۰۵۸	۳/۴۲±۰/۶۴	۳/۲۵±۰/۷۵	۳/۱۹±۰/۰۵۵	-۰/۰۴۰۶			
اطلاع‌رسانی/ارتباطی		۲/۴۹±۰/۱۹	۳/۸۶±۰/۵۸	۳/۷۷±۰/۷۲	۳/۲۲±۰/۰۲۹	-۰/۰۰۹			
فرهنگی/اجتماعی		۲/۵۲±۰/۰۵۹	۳/۵۹±۰/۶۷	۳/۴۷±۰/۶۹	۳/۲۲±۰/۰۲۹	-۰/۰۵۶			
سیاسی/دیپلماتیک		۲/۶۳±۰/۰۲۰	۳/۹۰±۰/۶۴	۳/۷۳±۰/۰۷۷	۳/۴۰±۰/۰۸۸	-۰/۱۴۸			
تجهیزاتی/تکنولوژیک		۲/۲۳±۰/۰۱۷	۳/۷۱±۰/۰۸۹	۳/۴۲±۰/۰۷۹	۳/۳۳±۰/۰۴۷	-۰/۰۴۱۲			

جدول ۴. آزمون تعقیبی شفه مقابیه میانگین نمرات دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی بر حسب متغیر مرتبه دانشگاهی

شاخص‌ها	راهکارها	مقایسه بر حسب مرتبه دانشگاهی			Sig	Mean Difference
		مربی با استادیار	استادیار با استاد	مربی با استادیار		
محتوایی/آموزشی				-۰/۴۲۸	-۰/۰۴۸	
انگیزشی/انسانی				-۰/۸۸۹	-۰/۰۰۲۷	
اطلاع‌رسانی/ارتباطی				-۰/۴۶۹	-۰/۰۰۳۲	

بحث

آموزش عالی کشور برای همه دانشجویان اعم از ایرانی و غیر ایرانی باید به زبان فارسی انجام پذیرد؛ با این حال تأکید بر زبان انگلیسی در کنار زبان ملی بر مبنای پژوهش‌های مختلف (۳۰ و ۳۱ و ۳۲ و ۳۴ و ۳۵ و ۳۷) از راهبردهای مؤثر در بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی شمرده شده که بهتر است مورد توجه سیاست‌گذاران دانشگاهی قرار گیرد. این امر در حوزه علوم پزشکی اهمیت فزاینده‌ای دارد، به طوری که استفاده از مقالات پزشکی فزاینده در پایگاه‌های معتبر نظری مدل‌لین، کسب علم روزآمد درباره بیماری‌ها، ارتباط با دپارتمان‌های پزشکی مطرح جهان و موارد دیگر نیازمند تسلط به زبان انگلیسی است. از این‌رو باید به برگزاری دوره‌های آموزشی به زبان انگلیسی برای دانشجویان پزشکی اقدام کرد که به تبع آن می‌توان موجبات بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی را فراهم آورد. همچنین بین و همکاران (Bain) (۳۸)، مرشدی (Green & Olson) (۱۵)، Morshidi (۳۹)، گرین و السون (Morshidi) (۳۹)، Bond (۲۶)، بهجتی اردکانی و همکاران (۴۰) و زمانی‌منش و همکاران (۱)، راهبردهایی همچون الحق محتوای بین‌المللی به برنامه‌های درسی، ارتباط مستمر با دانشگاه‌های جهان از طریق مبادله استاد و دانشجو، ارائه محتوا در قالب‌های الکترونیکی و مجازی، انعطاف در تدریس و تأکید بر مطالب به روز شده جهانی و استفاده از منابع علمی مرجع را به عنوان راهکارهایی برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی بر شمرده‌اند.

در راهکارهای انگریزشی/انسانی گویه «به اعضای هیأت‌علمی فرصت‌های مطالعاتی برای شناخت دانشگاه‌های معتبر علوم پزشکی داده شود» مهم‌ترین راهکار برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی بیان شده و بعد از آن راهکارهایی؛ از کارگزاران بین‌المللی شدن در حوزه پزشکی حمایت و پشتیبانی به عمل آید، برای اعضای هیأت‌علمی پژوهشگر فرصت‌های همکاری یا کارآموزی در پروژه‌های بین‌المللی پزشکی

نتایج پژوهش نشان داد در راهکارهای محتوایی/آموزشی گویه «بر یادگیری و تدریس به زبان‌های علمی مطرح دنیا (مانند زبان انگلیسی) تأکید شود» مهم‌ترین راهکار برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی بیان شده است. در این راستا بزرگمهری بیان می‌کند که زبان آموزشی دانشگاه‌های روسیه و ژاپن از مهم‌ترین موانع همکاری‌های بین‌المللی محسوب می‌شد که برای رفع آن کلاس‌های بیشتری به زبان انگلیسی در دانشگاه‌های این کشورها برگزار شده است (۳۳). آراسته یکی از عوامل تأثیرگذار در همکاری‌های بین‌المللی را استفاده از زبان انگلیسی به عنوان زبان علمی دنیا بیان می‌کند (۳۴). خراسانی و زمانی‌منش آموزش به زبان‌های علمی دنیا به خصوص زبان انگلیسی را یکی از مهم‌ترین راهبردهای مؤثر در بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ایران دانسته‌اند (۳۵). فتحی و اجارگاه و همکاران در مطالعه خود دریافتند که ارائه نشدن بخشی از برنامه‌های آموزشی به زبان انگلیسی از موانع مهم در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی است (۳۱). وربیک و لیزنسکی تدریس به زبان انگلیسی را یکی از عوامل مهم در موقفيت دانشگاه‌های کشورهای امریکا، انگلستان و استرالیا می‌دانند (۳۶). حق‌دوست و همکاران نیز بیان می‌کنند که تسلط به زبان انگلیسی در موقفيت دانشجویان بین‌المللی نقش بسیار مهمی دارد (۳۷). در این راستا برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی در سطح آموزش عالی باید به اهمیت فزاینده گفتمان به یک یا چند زبان زنده خارجی توجه ویژه‌ای داشت (۳۰). همان‌طور که ملاحظه می‌شود در پژوهش‌های متعددی، زبان آموزشی دانشگاه‌ها به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در راستای گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی و بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی شناسایی شده است. در واقع با این که بر اساس مصوبه شورای عالی شورای عالی انقلاب فرهنگی (جلسه ۶۰۷؛ ۸۶/۴/۵)، تدریس در کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسات

در راهکارهای ساختاری/دانشگاهی گویه «سیاست بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی در چشم‌انداز و رسالت دانشگاه‌های علوم پزشکی گنجانده شود» مهم‌ترین راهکار برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی بیان شده و بعد از آن راهکارهای: مدیران دانشگاهی از ایده‌های جدید بین‌المللی در حوزه پزشکی استقبال کنند، کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان بین‌المللی مستعد اعطای شود، کارکنان و مدیران اجرایی علاقه‌مند و مستعد برای اجرای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها به خدمت گرفته شود و موارد دیگر در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی نقش مؤثری دارند. دانشگاه گریفیث راهبردهای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی را مواردی همچون استفاده از چشم‌اندازهای بین‌المللی در طراحی برنامه‌های درسی، افزایش مشارکت شخصی و آکادمیک اعضای هیأت‌علمی، استقبال از ایده‌های جدید بین‌المللی و داشتن نگرش بین‌المللی بیان کرده است(۴۲). زمانی‌منش و همکاران داشتن نگاهی بین‌المللی در چشم‌اندازها و ماموریت دانشگاه‌ها را عاملی مهم در همکاری‌های علمی بین‌المللی می‌دانند(۱). خراسانی و زمانی‌منش توجه به بین‌المللی شدن آموزش عالی به عنوان یک اولویت در چشم‌اندازهای دانشگاهی را بسیار مهم دانسته‌اند(۳۵). همان‌طور که ملاحظه می‌گردد برای حرکت به سمت بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی دانشگاهی، مسؤولان و متولیان در حوزه پزشکی بهتر است که سیاست بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی را در چشم‌اندازها و رسالت دانشگاه‌های علوم پزشکی قرار داده و از بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حمایت ویژه‌ای نمایند تا در بلند مدت برنامه‌های درسی حوزه علوم پزشکی وجهه‌ای بین‌المللی پیدا کند.

در راهکار اطلاع‌رسانی/ارتباطی گویه «دانشگاه‌های علوم پزشکی در زمینه‌های ارتباطی (برای مثال وب سایت‌ها) نگرش بین‌المللی داشته باشند» مهم‌ترین راهکار برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی بیان

فراهم شود و اعضای هیأت‌علمی که پیشنهادهایی برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی دارند مورد تشویق قرار گیرند؛ در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی نقش مؤثری دارند. در این زمینه ملک‌زاده بیان National می‌کند که مؤسسه ملی سرطان امریکا (National Institute of Cancer)، مؤسسه ملی سلامت (The Institute of Health British Academy)، اتحادیه جهانی مبارزه با سرطان (UICC) فرصت‌های مطالعاتی را برای محققان و دانشمندان کشورهای در حال توسعه و به خصوص ایران قائل شده است. استفاده از این فرصت‌ها یکی از راهکارهای مهم در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی است(۴۱). در واقع باید توجه داشت که نیروی انسانی از کلیدی‌ترین عوامل در موفقیت بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی است؛ همچنان که نتایج پژوهش‌های متعددی بیان کردۀ‌اند که اعضای هیأت‌علمی نقش کلیدی در اصلاح فرایند بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی دارند(۱۵ و ۲۰ و ۲۴ و ۲۸). به عنوان مثال بوُند و همکاران در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند که اعضای هیأت‌علمی مسؤولیت اصلی بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی را بر عهده داشته‌اند(۲۸). پس باید در حوزه‌های پزشکی اعضای هیأت‌علمی به صورت مستمر علم خود را به روز کرده و از فرصت‌های مطالعاتی بهره‌مند شوند تا بتوان به کسب وجهه بین‌المللی در حوزه‌های پزشکی امیدوار بود. آراسته دعوت از اساتید خارجی و اعزام کوتاه مدت اساتید و دانشجویان به خارج را از راهکارهای مهم بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی می‌داند(۳۴). گرین و السن (Green & Olson)(۱۵)، بوُند (Bond)(۲۰)، الینگبو و همکاران (Ellingboe)(۲۴)، لماسون (Lemasson)(۲۳) و بوُند (Bond)(۲۶) به راهبردهایی برای تشویق اعضای هیأت‌علمی همچون فرصت‌های مطالعاتی، حمایت، پشتیبانی و تشویق‌های مادی و معنوی اعضای هیأت‌علمی اشاراتی داشته‌اند.

آگاهسازی جامعه جهانی نسبت به فعالیت‌ها و امکانات دانشگاهی پرداخت(۴۴).

در راهکار فرهنگی/اجتماعی گویه «سیاست بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی کشور انطباق یابد» مهم‌ترین راهکار برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی بیان شده و بعد از آن راهکارهای: به دانشجویان بین‌المللی برای سارگاری با فرهنگ کشور کمک‌های مشاوره‌ای داده شود، نسبت به حضور استادی و دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه‌های علوم پزشکی دیدگاه خوش‌بینانه داشت، فضای فرهنگی و اجتماعی جذاب و برانگیزende برای دانشجویان بین‌المللی فراهم شود و موارد دیگر در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی نقش مؤثری دارند. در واقع تاریخ، فرهنگ‌های بومی و هویت ملی هر کشور برای بین‌المللی شدن آن نقش کلیدی دارد(۴۱). دی ویت (Dewit) بیان می‌کند که ملاحظات فرهنگی و اجتماعی، پیوند تاریخی قوی و نظام آموزشی مشابه از عواملی هستند که بر بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها تأثیر مستقیم دارند(۴۵). سازمان توسعه همکاری اقتصادی (OECD)، شهرت علمی دانشگاه‌ها، تزدیکی جغرافیایی، نظام‌های آموزشی مشابه، ارتباطات تاریخی و وجود فرهنگی را به عنوان برخی از عوامل تأثیرگذار در بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها بیان کرده است(۴۶). این نتایج نشان می‌دهد که مسئولان حوزه‌های مختلف پزشکی بهتر است به ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی کشور توجه داشته باشد و با توجه به فرهنگ عمومی کشور بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی را نهادینه کنند.

در راهکارهای سیاسی/دیپلماتیک گویه «مشکلات صدور ویزا و روادید برای اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان بین‌المللی برطرف شود» مهم‌ترین راهکار برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی بیان شده و بعد از آن راهکارهای: دانشگاه‌های علوم پزشکی در زمینه بین‌المللی شدن مستقل عمل نمایند، ساز و کارهای

شده و بعد از آن راهکارهای: در مجلات بین‌المللی درباره کیفیت دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور تبلیغ شود، فرصت‌های تبادل استادی و دانشجویان با سایر دانشگاه‌های معتبر علوم پزشکی فراهم شود، اعضای هیأت‌علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی در مجتمع بین‌المللی عضویت فعال داشته باشند، در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی نقش مؤثری دارند. بدیهی است که اطلاع‌رسانی و ارتباطات با دنیای خارج فواید بسیاری دارد. به عنوان مثال در نایروبی کنیا، مردم با وجود تماس‌های مکرر با افراد آلووده به ایدز، به این بیماری دچار نمی‌شوند؛ محققان هسته کوچکی برای بررسی بیماری ایدز تشکیل داده‌اند و به واسطه ارتباطات خوبی که با سرببرهای مجلات معتبر داشته‌اند، پژوهش‌های آنها از طریق رسانه‌های بین‌المللی مطرح شد(۴۱). آراسته ایجاد کنسرسیون‌های رشتۀ‌ای و دانشگاهی و راهاندازی دوره‌های مشترک با دانشگاه‌های معتبر را از عوامل افزایش مهارت‌های شناختی و تخصصی دانشجویان و اعضای هیأت‌علمی بیان کرده است(۳۴). شرقی بیان می‌کند که تجارب فعالیت‌های علمی در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که هرگونه تحرك در توسعه علمی به همکاری متقابل با کشورهای صاحب علم و توان جذب دانشمندان و متخصصان برجسته‌ای که با جریان علم روز مرتب هستند، بستگی دارد. زمانی این امکان میسر خواهد شد که شرایط علمی مطلوب به ویژه به لحاظ ارتباطات بین‌المللی برای برگزاری گردهمایی‌های داخلی و خارجی، عضویت در مجتمع علمی بین‌المللی، نشر تازه‌ترین اخبار و اطلاعات بین‌المللی و انعقاد تفاهم نامه‌های علمی فراهم شود(۴۲). خشنودی فر و فتحی و اجارگاه بیان می‌کند که برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی باید با اتکا به فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، امکان اطلاع‌رسانی و تبلیغ گستردۀ فراهم شود و به تدارک ابزارهای مناسب نظیر سایت‌های دانشگاهی، بروشور و کاتالوگ به زبان بین‌المللی و ساده جهت اطلاع‌رسانی و

دانشگاه‌های علوم پزشکی افزایش یابد و دانشگاه‌های علوم پزشکی به وسایل آزمایشگاهی روزآمد تجهیز شوند؛ در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی نقش مؤثری دارند. فتحی و اجارگاه و همکاران در مطالعه خود دریافتند که کاربرد محدود فناوری‌های نوین در آموزش و تدریس دانشگاهی از موانع مهم بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی است(۳۱). خشنودی‌فر و فتحی و اجارگاه زیر ساخت‌های فنی و تکنولوژیک، امکانات و تجهیزات آموزشی را از جمله امکانات ضروری برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی می‌دانند(۴۴). قاهری موانع تجهیزاتی را از مهم‌ترین موانع گسترش بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی بیان کرده است(۴۷). در واقع این نتایج نشان‌دهنده آن است که برای افزایش کیفیت آموزش و همچنین بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی نیازمند تجهیزات و تکنولوژی‌های به روز هستیم.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج پژوهش حاضر به نظر می‌رسد که راهکارهای محتوایی/آموزشی، انگیزشی/انسانی، ساختاری/دانشگاهی، اطلاع‌رسانی/ارتباطی، فرهنگی/اجتماعی، سیاسی/دیپلماتیک و تجهیزاتی/تکنولوژیک برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی قابل قبول است. بنابراین می‌توان اذعان داشت که مسئولان و متولیان باید توجه جامعی به این ابعاد تأثیرگذار داشته باشند. در واقع تأکید بر بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه‌های علوم پزشکی به این دلیل است که مباحث علمی این حوزه‌ها دارای مشترکات زیادی با مباحث علمی سایر دانشگاه‌های جهان هستند. این عامل مهمی است که می‌تواند بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی را به صورت بهتر و کامل‌تری نسبت به سایر حوزه‌های علمی کشور عملی نماید. البته باید توجه داشت که حرکت در جهت بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی به سادگی صورت نمی‌پذیرد. این امر مستلزم این است که دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی با اشتراک

سیاسی برای انجام فرصت مطالعاتی اعضای هیأت‌علمی در دانشگاه‌های معتبر خارجی فراهم شود و موارد دیگر در بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی نقش مؤثری دارند. فتحی و اجارگاه و همکاران نیز در پژوهش خود دریافتند که مشکلات صدور ویزا و روادید از عمدۀ‌ترین موانع پذیرش دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی است(۳۱). خراسانی و زمانی‌منش بیان می‌کنند که داشتن روابط سیاسی و دیپلماتیک مطلوب با کشورهای زیاد، گسترش سیاست‌های اعطای استقلال به دانشگاه‌ها و گسترش توافقنامه‌های تحقیقی بین‌المللی از ملزومات بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها است(۳۵). همچنین اعطای استقلال لازم به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی یکی از مهم‌ترین عوامل تسهیل‌کننده بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی در حوزه پزشکی است و در این راستا زمانی‌منش و همکاران، استقلال عمل دانشگاه‌ها در زمینه‌های مختلف به ویژه بین‌المللی شدن را عامل مهمی می‌دانند و بیان می‌کنند که دولتها فقط باید فراهم‌کننده شرایط امن برای دانشجویان بین‌المللی، تبلیغ گستردۀ توانایی‌های علمی کشور در خارج از مرزها، انعقاد تفاهم نامه‌های همکاری بین‌المللی و بسترسازی برای مشارکت در پروژه‌های علمی بین‌المللی باشند(۱). دی ویت بیان می‌کند که ملاحظات سیاسی و دیپلماتیک و هراس از بهتر عمل کردن دانشگاه‌ها رقیب از عواملی هستند که بر بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها تأثیر مستقیم دارد(۴۵).

در نهایت، در خصوص راهکارهای تجهیزاتی/تکنولوژیک نتایج پژوهش بیانگر این مطلب بود که گویه «امکان دسترسی گستردۀ به بانک‌های اطلاعاتی تخصصی در حوزه پزشکی فراهم شود» مهم‌ترین راهکار برای بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی حوزه پزشکی بیان شده و بعد از آن راهکارهای: امکان استفاده از شبکه‌های الکترونیکی نظیر گروههای چت با دانشجویان و اساتید سایر کشورها فراهم شود، امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه اینترنت و فناوری اطلاعات در

معتبر علوم پزشکی
 ۳. بازنگری در چشم انداز و رسالت دانشگاه های علوم پزشکی با تأکید بر افق های بین المللی
 ۴. طراحی و تدوین وب سایت های دانشگاه های علوم پزشکی با نگرش بین المللی
 ۵. تأکید بر بومی سازی سیاست بین المللی شدن برنامه های درسی و انطباق آن با ارزش های ایرانی / اسلامی
 ۶. تسهیل صدور ویزا و روادید برای اعضای هیأت علمی و دانشجویان بین المللی
 ۷. فراهم سازی امکان دسترسی گسترده به بانک های اطلاعاتی تخصصی حوزه پزشکی

مساعی با یکدیگر در راستای نیل به این مهم اقدام نمایند. البته باید به این نکته توجه کرد که بین المللی شدن برنامه های درسی از عهده دانشگاه ها به تنها ی خارج است و در این زمینه دولتها، سیاست گذاران، وزارت خانه ها، فرهنگ جامعه، محیط دانشگاه و اعضای هیأت علمی تأثیرگذارند. در پایان می توان پیشنهادهای زیر را برای بین المللی شدن برنامه های درسی حوزه پزشکی ارائه داد:

۱. برگزاری دوره های آموزشی به زبان انگلیسی برای دانشجویان حوزه علوم پزشکی
۲. اعطای فرصت های مطالعاتی به اعضای هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تكمیلی برای شناخت دانشگاه های

منابع

1. Zamani Manesh H, Fathi Vajargah K, Jafari Rad A. [Study of the Barriers Inside and Outside of the University for Attraction of the Foreign Students from the Viewpoints of the Faculty Members of Shahid Beheshti University]. Proceedings of the 1st International Conference of Higher Education; 2011; Kurdistan, Iran: Springer; 2011. [Persian]
2. Robertson R. Globalization: Social Theory and Global Culture. Londan: SAGE; 1992.
3. Cheng YC. A CMI Triplization Paradigm for Reforming Education in the New Millennium. International Journal of Educational Management. 2000; 14(4): 156-174.
4. Knight J. Internationalization remodel: definition, approaches, and rationales. Journal of Studies in International Education. 2004; 8(1): 5-31.
5. Vahdat M, Ziyarati K. [University of the globalization process]. Proceedings of the 47th Meeting of Heads of University and Scientific and Research; 2002; Tehran, Iran. [Persian]
6. Arefi M, Hejazi B, Ghaheri R. [Impact of international communication in higher education curricula in higher education]. Journal of Educational Administration and Planning. 2008; 1(1): 8-20. [Persian]
7. Knight J, De wit H. Internationalization of Higher Education in Asia pacific countries. Amsterdam: EAIE; 1997.
8. Bostrom CA. Diffusion of internationalization in Turkish higher education. Journal of Studies in International Education. 2010; 14(2): 143-160.
9. Hayden M, Thompson J, Williams G. Student perceptions of international education: a comparison by course of study undertaken. Journal of Research in International Education. 2003; 2(2): 20-32.
10. Farmahini Farahani M. [Internationalization of Curriculum Studies (with emphasis on higher education)]. Proceedings of the 9th National Conference on Curriculum Studies Association; 2009; Tabriz, Iran: fall; 2009. [Persian]
11. Mehr Alizadeh Y, Safaei Moghadam M. [Strength theories of globalization on curriculum]. Proceedings of the 8th National Conference on Curriculum Studies Association; 2008; Babolsar, Iran: Fall 2008. [Persian]
12. Fathi Vajargah K, Momeni Mehmoyi H. [The role of factors influencing faculty participation in university curricula]. Iranian Higher Education. 2008; 1(1): 139-165. [Persian]
13. Fathi vajargah K, Jamali Tazehkand M, Zamanai Manesh H, Youzbashi A. [The Obstacles to Curriculum Change in Higher Education: Viewpoints of Faculty Members of Shahid Beheshti University and Shahid Beheshti Medical University]. Iranian Journal of Medical Education. 2012; 11(7): 768-778.

[Persian]

14. Fathi Vajargah K. [Curriculum toward New Identities]. Tehran: AEIJ of Publisher; 2007. [Persian]
15. Green M, Olson C. Internationalizing the campus: A user's guide. Washington DC: American Council on Education; 2003.
16. Lemasson JP. Internationalization and partnership: A dynamic relationship. Proceedings of the internationalization of higher education in Canada. 2002; (11): 79-86.
17. Paige RM. The American case: The University of Minnesota. Journal of Studies in International Education. 2003; 7(1): 52-63.
18. Schuerholz-Lehr S. Teaching for global literacy in higher education: How prepared are the educators? Journal of Studies in International Education. 2007; 11(2): 180-204.
19. Shailer K. Internationalizing the curriculum: An inventory of key issues, model programs and resources. Canada: Academic colleague, OCAD; 2006.
20. Bond S. Transforming the Culture of learning: Evoking the International Dimension in Canadian University Curriculum. 2006. [Cited 2011 Feb 10].available from: <http://international.yorku.ca/global/conference/canada/papers/Sheryl-Bond.pdf>
21. McGowan S, Potter L. The implications of the Chinese learner for the internationalization of the curriculum: An Australian perspective. Critical Perspectives on Accounting. 2008; 19(2): 181-198.
22. Jones Z, Andrews MB. Organizational strategies for internationalization of higher education. Proceedings of the internationalization of higher education in Canada; 2002; (11): 89-112.
23. Lemasson JP. Introduction: The internationalization of Canadian universities. A new world of knowledge: Canadian universities and globalization. 1999: 1-19.
24. Ellingboe BJ. Divisional strategies to internationalize a campus portrait: Results, resistance, and recommendations from a case study at a U.S university. Reforming the higher education curriculum: Internationalizing the campus. 1998: 198-228.
25. Bonfiglio O. The difficulties of internationalizing the American undergraduate curriculum. Journal of Studies in International Education. 1999; 3(2): 3-18.
26. Bond SL. Engaging educators: Bringing the world into the classroom: Guidelines for practice. Ottawa: Canadian Bureau for International Education (CBIE); 2003.
27. Williams Sh. Internationalization of the Curriculum: A Remedy for International Students' Academic Adjustment Difficulties?. [Dissertation]. Memorial University of Newfoundland; 2008.
28. Bond S, Qian J, Huang J. The role of faculty in internationalizing the undergraduate curriculum and classroom experience. Canadian Bureau for International Education; 2003.
29. Harari M. Internationalization of the Curriculum. In Bridges to the Future: Strategies For Internationalizing Higher Education. Carbondale, Illinois: Association of International Education Administrators; 1992: 52-79.
30. Fathi Vajargah K, Yamani M, Zare A. A Study of the Internationalization Curriculum Challenges (IOC) in Universities and Educational Institutions from the Viewpoint of Faculty Members at Shahid Beheshti University. Quarterly journal of Research and Planning in Higher Education. 2010; 15(4) :63-82. [Persian]
31. Fathi Vajargah K, Arefi M, Zamani Manesh H. [Evaluating Admission Barriers of Foreign Students into Universities and Institutions of Higher Education]. Quarterly journal of Research and Planning in Higher Education. 2012; 17(4):65-80. [Persian]
32. Norooz zadeh R. [The Study of Top Documents and Inducing Policies to Write Fifth Program in Higher Education, Research and Technology, Tehran, Ministry Of Science]. Research and Higher Education. Research and Planning of Higher Education Institution; 2006. [cited 2011 feb 10].available from: http:// facultymembers.irphe.ir/page.php?slct_pg_id=473&sid=1&slc_lang=fa [Persian]
34. Bozorgmehr M. [Admission of Foreign Students in Iran: Experiences and Solutions]. Political and Economic Journal. 2006; 1(233-234): 188-195. [Persian]
35. Arasteh HR. [Higher Education International Collaboration in Iran and How to Improve It]. Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education. 2006; 12(1): 99-115. [Persian]
36. Khorasani A, Zamani Manesh H. [Effective Strategies on Internationalization of Universities and Institutions of Higher Education in Iran]. Scientific Journal of Education Strategies in Medical Sciences. 2012; 5(3): 183-189. [Persian]
36. Verbik L, Lasanowski V. International Student Mobility: Patterns and Trends. The Observatory on

- Borderless Higher Education. 2007. [citd 2012 Sep 20]. Available from: <http://www.obhe.ac.uk>.
37. Haghdoost A, Dehghani M, Ayatollahi Moosavi A. [Investigating Factors Affecting Overseas Students' Academic Achievement: a Systematic Review on International Documents]. Iranian Journal of Medical Education. 2010; 10(1): 1-10. [Persian]
38. Bain O, Luu D, Green M. Students on the Move: The Future of International Students in the United States. Washington DC: American Council on Education; 2006.
39. Morshidi S. The Impact of September 11 on International Student Flow into Malaysia: Lessons Learned. International Journal of Asia-Pacific Studies. 2008; 4(1): 79-95.
40. Behjati Ardakani F, Yarmohammadian MH, Foroughi A, Fathi Vajargah K. [Comparative Study of Internationalization of Higher Education Curricula in a Number of Countries]. Research in Curriculum Planning. 2012; 2(33): 80-92. [Persian]
41. Malekzade R. [Role in the scientific development of international scientific cooperation]. Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education. 2002; 8 (3): 63-78. [Persian]
42. Hakimzade R. [Globalization, internationalization of higher education and an interdisciplinary curriculum]. Interdisciplinary Studies in the Humanities. 2010; 2 (4): 1-17. [Persian]
43. Sharghi AA. [Globalization, Higher Education and international scientific cooperation]. Cult Eng Mag. 2009; 3(31-32): 10-17. [Persian]
44. Khoshnoodfar M, Fathi Vajargah K. [Internationalization Distance Education Curricula in Iran Higher Education]. Journal of Technology of Education. 2011; 6(2): 87-104. [Persian]
45. Dewit H. Strategies for Internationalisation of Higher Education: A Comparative Study of Australia, Canada, Europe and the United States of America. Amsterdam: EAIA; 1995.
46. OECD. Education at a Glance. The full text of this book. [Citd 2006 Feb 10]. Available from: http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2008_eag-2008-en
47. Ghaheri R. [A Study of Effects of Higher Education International Communication in Curricula from the Viewpoints of Faculty Members of State Universities in Tehran and Curriculum Development Experts]. [Dissertation]. Tehran: Shahid Beheshti University; 2005. [Persian]

Effective Ways in Internationalizing the Curricula of Medical Sciences: Viewpoints of Faculty Members in Shahid Beheshti University of Medical Sciences

Hamed Zamani Manesh¹, Abasalt Khorasani², Alireza Youzbashi³

Abstract

Introduction: *Becoming a concern for top universities worldwide, internationalizing the curricula is aimed to provide an international sight for academic curricula of the disciplines in universities nowadays. The purpose of this study is to investigate effective ways of internationalizing the curricula of medical sciences disciplines from the faculty's viewpoint in Shahid Beheshti University of Medical Sciences.*

Methods: *This descriptive survey study was performed during 2011-2012 academic years. The statistical population included 423 faculty members of Shahid Beheshti University of Medical Sciences. 118 members were selected as the research sample. The research instrument was a questionnaire developed by the researcher using 5-point Likert Scale which covered seven areas. Also its validity and reliability was confirmed. Collected data was analyzed by descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics (one-sample t-test, independent t-test, ANOVA and Scheffe's test).*

Results: *The score attained for all represented solutions for internationalization of medical curricula was significantly ($P \leq 0.05$) more than the scale's mean ($m=3$). Content/educational strategies (3.86 ± 0.59) had the highest mean and structural/academic strategies had the lowest mean (3.34 ± 0.66). There is no significant difference ($P \leq 0.05$) in terms of sex and academic variables.*

Conclusion: *It seems that it is effective to use different solutions including content/educational, motivation/humanistic, structural/academic, informative/communicative, cultural/social, political/diplomatic, and technological/equipment ones in internationalizing medical curricula.*

Keywords: Internationalization, Curriculum, Globalization, Educational Policy

Addresses:

1 (✉) PhD Student of Curriculum Development, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Shahid Rajaee Teacher Training University, Tehran, Iran. E-mail: Hzm64@yahoo.com

2 Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Education and Psychology Faculty, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. E-mail: Drkhorasanitr@gmail.com

3 Ph.D Student of Educational Administration, Department of Educational Sciences, Psychology and Education Faculty, Tehran University, Tehran, Iran. E-mail: Ayouzbashi@ut.ac.ir